



ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Lubomíra Velce a soudkyň Mgr. Pavly Polednové a JUDr. Zuzany Sváčkové ve věci

žalobce: **L. O.**, narozený xxx
bytem Xxx, Xxx
zastoupený advokátkou Mgr. Lenkou Palátovou
sídlem Jana Palacha 954/4, 669 02Znojmo

proti
žalované: **UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s.**, IČO 64948242
sídlem Želetavská 1525/1, 140 92 Praha 4
zastoupená advokátem Mgr. Markem Vojáčkem
sídlem Na Florenci 2116/5, 110 00 Praha 1

pro zaplacení 141 088,77 Kč s příslušenstvím,
k odvolání žalované proti výrokům II. a III. rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne
6. června 2022, č. j. 63 C 294/2021-82,

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně **se** ve výrocích II. a III. **potvrzuje.**
- II. Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobci náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši **8 421,60 Kč** do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám Mgr. Lenky Palátové, advokátky.

Odůvodnění:

1. Napadeným rozsudkem soud prvního stupně zamítl žalobu v části, ve které se žalobce domáhal zaplacení částky 4 200 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,25 % ročně z částky 3 000 Kč od

Shodu s prvopisem potvrzuje Ilona Jiranová

13. 4. 2021 do zaplacení (výrok I.), uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 138 088,77 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,25 % ročně z částky 138 088,77 Kč od 13. 4. 2021 do zaplacení, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku (výrok II.) a dále uložil žalované povinnost zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení v částce 59 504,21 Kč, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám právního zástupce žalobce (výrok III.).

2. Soud prvního stupně takto rozhodl o žalobě, kterou se žalobce domáhal na žalované z titulu plnění z bezdůvodného obohacení zaplacení částky 141 088,77 Kč se zákonným úrokem z prodlení 8,25% ročně z této částky od 13. 4. 2021 do zaplacení a s náklady spojenými s uplatněním pohledávky ve výši 1 200 Kč. Tvrdil, že žalovaná se na jeho úkor bezdůvodně obohatila tím, že jí na základě jejího požadavku na náhradu účelně vynaložených nákladů zaplatil při předčasném splacení hypotečního úvěru poskytnutého na základě Smlouvy o poskytnutí hypotečního úvěru č. xxx ze dne 8. 11. 2018 (dále také jen „úvěrová smlouva I.“) částku 53 995,76 Kč, respektive při předčasném splacení hypotečního úvěru poskytnutého na základě Smlouvy o poskytnutí hypotečního úvěru č. xxx ze dne 22. 7. 2019 (dále také jen „úvěrová smlouva II.“) částku 87 093,01 Kč. Argumentoval, že zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále také jen „zákon o spotřebitelském úvěru“) limituje banky ve vyčíslení nákladů spojených s předčasným splacením hypotečního úvěru a vyjádřil názor, že žalované nevznikl nárok na zaplacení žalovanou vyčíslených nákladů, představujících rozdíl mezi úroky, které by žalovaná byla získala z hypotečního úvěru při splácení po celou dobu fixace, a úroky, které by žalovaná získala dalším půjčením předčasně splacené částky do konce doby fixace.
3. Žalovaná se žalobou nesouhlasila, navrhovala, aby byla v celém rozsahu zamítnuta. Činila sporným, že předmětné hypoteční úvěry mají povahu spotřebitelských úvěrů, když žalobce působí jako ředitel ve společnosti Partners Financial Services, a. s., a tedy obě smluvní strany uzavřely předmětné úvěrové smlouvy jako profesionálové v oblasti finančních služeb. Uvedla, že má právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, které jí vzniknou v souvislosti s předčasným splacením úvěru. Tvrdila, že náklady požadované v souvislosti s předčasným splacením hypotečních úvěrů žalobci byly vyčísleny v souladu s čl. VI. odst. 5 obou úvěrových smluv a nepředstavují ušlý zisk, nýbrž náklad, který musí dále hradit po předčasném splacení úvěrů žalobcem, spočívající v nákladech na obstarání zdrojů pro financování úvěrů poskytnutých žalobci a na zajištění souvisejících rizik.
4. Soud prvního stupně na základě provedeného dokazování zjistil skutkový stav věci. Vyšel zejména ze zjištění, že účastníci uzavřeli dne 8. 11. 2018 smlouvu o poskytnutí hypotečního úvěru č. xxx a dne 22. 7. 2019 smlouvu o poskytnutí hypotečního úvěru č. xxx, na základě kterých žalovaná poskytla žalobci hypoteční úvěry ve výši 8 264 000 Kč s fixní úrokovou sazbou ve výši 2,19 % p. a. na dobu deseti let, respektive ve výši 3 700 000 Kč s fixní úrokovou sazbou ve výši 2,42 % p. a. na dobu deseti let. V obou smlouvách je žalobce označen svým jménem, příjmením, rodným číslem, adresou trvalého pobytu a telefonním číslem. Obě smlouvy též obsahují ujednání, v nichž žalovaná poskytuje žalobci poučení, že úvěr poskytnutý na základě dané smlouvy je podle platné právní úpravy považován za spotřebitelský úvěr na bydlení (čl. XI. odst. 5 Smlouvy I. a čl. X. odst. 5 Smlouvy II.). Z článku II. ve spojení s čl. VII odst. 1 písm. a) obou smluv vyplývá, že se poskytnuté úvěry týkaly následujících nemovitostí: a) pozemek St. xxx, jehož součástí je rozestavěná budova, b) pozemek parc. č. xxx a c) pozemek parc. č. xxx, pozemek parc. č. xxx, pozemek parc. č. xxx a pozemek parc. č. xxx, vše v katastrálním území Xxx, zapsáno v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu pro Jihomoravský kraj, Katastrální pracoviště Xxx. Nemovitosti ad 4 a 4 tvoří funkční celek rodinného domu se zahradou a nemovitosti ad 4 tvoří přístupovou cestu ve spoluvlastnictví vlastníků okolních nemovitostí. Žalobce je v oddíle E listů vlastnictví týkajících se posledně nemovitostí ad c) identifikován prostřednictvím svého rodného čísla a nikoli prostřednictvím identifikačního čísla a v nemovitosti ad 4 je hlášen k trvalému pobytu. Žalobce se rozhodl oba úvěry předčasně splatit a pro tyto účely požádal žalovanou o vyčíslení nákladů s tím

spojených. Žalovaná v případě úvěrové smlouvy I. náklady vyčíslila ve výši 53 995,76 Kč s tím, že se sestávají z úrokových nákladů ve výši 52 495,76 Kč a z administrativních nákladů ve výši 1 500 Kč. V případě úvěrové smlouvy II. žalovaná vyčíslila náklady ve výši 87 093,01 Kč s tím, že se sestávají z úrokových nákladů ve výši 85 593,01 Kč a z administrativních nákladů ve výši 1 500,00 Kč. Úrokové náklady byly u obou úvěrových smluv žalovanou specifikovány jako rozdíl mezi úroky, které by byla získala z hypotečního úvěru poskytnutého žalobci při splácení po celou dobu sjednané fixace, a mezi úroky, které by získala dalším půjčením žalobcem předčasně splacené částky do konce doby sjednané fixace. Administrativní náklady byly v případě obou smluv žalovanou specifikovány jako náklady na komunikaci s klientem ohledně předčasného splacení, zpracování žádosti v bankovním systému, komunikaci s ostatními útvary ohledně předčasného splacení, výpočet účelně vynaložených nákladů a archivaci dokumentace. Žalobce výše uvedené náklady žalované v plném rozsahu uhradil, následně však požadoval vrácení zaplacené částky z titulu bezdůvodného obohacení, a to předžalobní výzvou s lhůtou k plnění do 14 dnů od doručení výzvy. Předžalobní výzva byla žalované doručena dne 29. 3. 2021.

5. Zjištěný skutkový stav hodnotil soud prvního stupně po právní stránce. Vzal v úvahu právní úpravu obsaženou v článku 16 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (dále také jen „směrnice CCD“) a v článku 25 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/ES ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 (dále také jen „směrnice MCD“) a aplikoval § 419 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“) a § 75 a § 117 zákona o spotřebitelském úvěru. Zabýval se nejprve mezi účastníky spornou otázkou, zda žalobce byl v době uzavírání a plnění úvěrových smluv v postavení spotřebitele. Poukázal na to, že z obecného tvrzení žalované o tom, že žalobce působí jako ředitel ve společnosti Partners Financial Services, a. s., nelze dovozovat, že v projednávané věci nevystupoval jako spotřebitel. Vyšel z definice spotřebitele v § 419 o. z., z níž plyne, že spotřebitelem je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná. Na základě uvedeného pak dovodil, že pokud žalobce tvrdí, že spotřebitelem byl, znamená to de facto, že v daném případě nevystupoval ani jako podnikatel ani v rámci výkonu závislé pracovní činnosti (zaměstnanec), přičemž negativní skutečnosti není třeba prokazovat. Zdůraznil, že bylo naopak na žalované, aby tvrdila a prokazovala, že žalobce v dané věci vystupoval jako profesionál, což však nečinila. Na základě skutečností zjištěných provedeným dokazováním považuje soud prvního stupně za nepochybné, že žalobce byl při uzavírání a následném plnění úvěrových smluv v postavení spotřebitele. Nadto upozornil, že z obsahu úvěrových smluv plyne, že také žalovaná se uvedenou otázkou zabývala a dospěla v tomto směru k jednoznačnému závěru o postavení žalobce jakožto spotřebitele, a žalobce v tomto ohledu také poučila. Pokud tedy nyní žalovaná postavení žalobce jako spotřebitele zpochybňuje, vnímá soud prvního stupně tento postup jako účelový. Dále se soud prvního stupně zabýval výkladem ustanovení § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, které upravuje pro případ předčasného splacení spotřebitelského úvěru právo věřitele na náhradu účelně vynaložených nákladů. Konstatoval, že žalobce vychází z užšího výkladu tohoto ustanovení, v jehož pojetí má věřitel právo na náhradu toliko nákladů přímo souvisejících s realizací předčasného splacení, zejména administrativních. Naopak žalovaná zastává extenzivní výklad, který zahrnuje nejen administrativní náklady, ale i (a to především) úrokové náklady věřitele. Soud prvního stupně poukázal na to, že tzv. eurokonformní výklad § 117 zákona o spotřebitelském úvěru svědčí ve prospěch užšího pojetí práva žalované na náhradu nutných nákladů. V tomto ohledu odkázal zejména na článek 16 odst. 2 směrnice CCD a článek 25 odst. 3 směrnice MCD, které shodně operují s pojmem „náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru“. Z uvedeného je dle soudu prvního stupně zřejmé, že evropský normotvůrce neměl v daném případě na mysli veškeré náklady, které věřiteli vznikly nebo mají vzniknout v souvislosti s předčasně splaceným úvěrem

jako takovým, ale pouze takové náklady, které přímo souvisejí s jeho předčasným splacením. Soud prvního stupně dále citoval komentářovou literaturu k § 117 zákona o spotřebitelském úvěru, hodnotící důvodovou zprávu a dospívající k závěru, že při předčasném splacení spotřebitelského úvěru musí pro účely náhrady náklady poskytovatele úvěru projít trojdílným testem. Musí se tak jednat o náklady objektivně odůvodněné, současně nutné a konečně musí poskytovateli vzniknout v přímé souvislosti s předčasným splacením úvěru, přičemž z praktického hlediska je vhodné tento tříprvkový test začínat právě testem přímé souvislosti. Pokud totiž přímá souvislost není dána, nemá smysl zkoumat otázku nutnosti a objektivní odůvodněnosti. Uvedené pak soud prvního stupně aplikoval také na úrokové náklady žalované. Vyjádřil názor, že povinnost hradit tyto náklady nevznikla žalované v souvislosti s předčasným splacením úvěru, ale naopak již při jeho poskytování, respektive obstarávání prostředků pro jeho poskytnutí. Uvedené náklady tedy dle soudu prvního stupně nijak nesouvisí s ukončením předmětného úvěrového vztahu, ale naopak s jeho počátkem. Okolnosti ukončení úvěrového vztahu nejsou nijak relevantní z hlediska vzniku těchto nákladů, respektive jsou relevantní pouze z hlediska účelnosti jejich vynaložení. Soud prvního stupně dále vyloučil, že by náklady na obstarání zdrojů a zajištění souvisejících (zejména úrokových) rizik musely být při předčasném splacení úvěru nevyhnutelně kompenzovány. Na podporu své argumentace v tomto směru odkázal článek 25 odst. 3 směrnice MCD, který pro případ předčasného splacení úvěru výslovně uvádí, že odškodnění věřitele v této souvislosti nesmí převýšit jeho finanční ztrátu. Dle soudu prvního stupně je tak zřejmé, že evropský normotvůrce zakotvuje tuto „neutralitu“ pouze jednostranně ve prospěch spotřebitele, nikoli však ve prospěch věřitele, přičemž ztrátovost „obchodu“ pro věřitele je v takovýchto případech přípustná. Současně k poukazu žalované na systematický výkladu § 117 zákona o spotřebitelském úvěru upozornil, že právě odstavec 3 tohoto ustanovení upravuje případy předčasného splácení, které jsou pro věřitele ze své podstaty ztrátové. Jako nepřijatelnou vnímá soud také argumentaci žalované limitací výše nákladů věřitele dle § 117 odst. 4 zákona o spotřebitelském úvěru (50 000 Kč). Uvedl, že uvedený strop je stanoven na ochranu spotřebitele a pokud se tedy pomocí něj žalovaná snaží dovozovat opodstatněnost svých nákladů, která nevyplývá z § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, činí tak v přímém rozporu s účelem § 117 odst. 4 zákona o spotřebitelském úvěru. Dále soud prvního stupně poukázal na to, že k obdobným závěrům dospěla také Česká národní banka jako regulátor finančního trhu a Finanční arbitr jako (kvazisoudní) orgán mimosoudního řešení spotřebitelských sporů na finančním trhu, přičemž odkázal na závěry plynoucí z rozhodnutí Finančního arbitra ze dne 6. 4. 2021, sp. zn. FA/SR/SU/760/2019-22. Ze všech uvedených důvodů pak soud prvního stupně dospěl k závěru, že úrokové náklady nebyly žalovanou požadovány po právu. Uzavřel, že žalovaná se přijetím platby těchto nákladů, jejichž celková výše činí 138 088,77 Kč (52 495,76 Kč v případě úvěrové smlouvy I. a 85 593,01 Kč v případě úvěrové smlouvy II.) na žalobci bezdůvodně obohatila. V uvedeném rozsahu tedy shledal žalobu opodstatněnou. Současně s poukazem na § 1970 o. z. ve spojení s nařízením vlády č. 351/2013 Sb. konstatoval, že pokud žalovaná nezaplatila uvedenou částku do rozhodnutí soudu, ocitla se v prodlení se zaplacením dluhu a žalobce důvodně požaduje zaplacení částky 138 088,77 Kč spolu se zákonnými úroky z prodlení. Soud prvního stupně tedy v tomto rozsahu žalobě jako důvodné vyhověl. Jako nedůvodnou naopak žalobu zamítl v rozsahu žalovanou vyúčtovaných administrativních nákladů v paušální výši 1 500 Kč u každé z předmětných úvěrových smluv, tj. v celkové výši 3 000 Kč s příslušenstvím, když náklady v této výši považoval s ohledem na povahu dané transakce a vzhledem k výši obou úvěrů za odpovídající a podřaditelné pod § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru. S odkazem na článek 6 směrnice 2011/7/ EU a § 3 nařízení č. 351/2013 Sb. zamítl žalobu také v části žalobou uplatněného nároku žalobce na zaplacené nákladů spojených s uplatněním pohledávky v paušální výši 1 200 Kč, neboť žalobce v projednávané věci nevystupuje ani jako podnikatel ani jako veřejný zadavatel, a tudíž mu nárok na zaplacení tohoto peněžitého plnění nenáleží. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud prvního stupně v souladu s § 142 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o.s.ř.“) podle poměrů úspěchu a neúspěchu účastníků v dané věci. Žalobci úspěšnému v 97,87% předmětu

řízení přiznal proti žalované úspěšně v 2,13% předmětu řízení náhradu 95,74% celkových nákladů řízení v řízení před soudem prvního stupně.

6. Proti vyhovujícímu výroku o věci samé II. a nákladovému výroku III. rozsudku soudu prvního stupně podala žalovaná odvolání. Namítala, že nesprávnost napadeného rozsudku má svůj původ především v nesprávném právním posouzení věci. Vytýkala soudu prvního stupně, že nesprávně vyložil § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, když uzavřel, že toto ustanovení jí neumožňuje požadovat náhradu úrokových nákladů. Zrekapitulovala problematiku poskytování hypotečních úvěrů s tím, že tyto okolnosti mají bezprostřední význam pro výklad právní úpravy obsažené v § 117 zákona o spotřebitelském úvěru. Zdůraznila, že bankám vznikají náklady na zdroje, ze kterých úvěry poskytují, přičemž při určování ceny peněz hrají podstatnou roli tzv. referenční úrokové sazby. Poukázala na to, že úroková sazba hypotéky odráží náklady na zdroje (peníze), které byly na hypotéku v době jejího poskytnutí použity. Dále upozornila, že specifika předčasného splacení hypotéky s pevnou úrokovou sazbou jsou dána tím, že náklady bank na zdroje úvěrů s pevnou úrokovou sazbou jsou zafixovány na dlouhé období. Byť banky mohou generovat příjmy z dalšího zapůjčení předčasně splacených prostředků formou nové hypotéky, závisí na výši úrokové sazby, zda nová hypotéka vytvoří dodatečné příjmy. V případě poklesu úrokových sazeb, tj. úroková sazby podle dříve uzavřené smlouvy je vyšší než aktuální úroková sazba, jako v případě úvěrů poskytnutých žalobci zůstane část nákladů na zdroje nepokryta novými úrokovými příjmy. Žalovaná zdůraznila, že mezi předčasným splacením a nepokrytými náklady na zdroje existuje přímá věcná spojitost, když nepokryté náklady na zdroje se v důsledku předčasného splacení stanou marně vynakládanými, přičemž jejich marný charakter je prvně dán až v tomto okamžiku, neboť věřitel teprve v této chvíli zjistí vznik své ztráty. Poukázala na to, že nepokryté náklady na zdroje označuje jako úrokové náklady a vypočítává je v návaznosti na ujednání v článku VI. odst. 5 obou úvěrových smluv jako rozdíl úrokového výnosu z úrokové sazby příslušného úvěru a úrokového výnosu při novém umístění předčasně splacené jistiny úvěru do nového hypotečního úvěru třetí osobě za tržních podmínek aktuálních v době předčasného splacení. Zdůraznila, že rozdíl úrokových sazeb vyjadřuje primárně rozdíl v nákladech na zdroje, když tyto se mění dynamicky, zatímco ostatní složky úrokové sazby takovou dynamiku nemají. Uvedla, že spotřebitel je oprávněn úvěr předčasně splatit (toliko) za podmínek stanovených v § 117 zákona o spotřebitelském úvěru. Vzhledem k tomu, že předčasné splacení je způsobitelné způsobit věřiteli ztráty, přiznává § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru věřiteli právo na náhradu účelně vynaložených nákladů. Vyjádřila názor, že mezi nahraditelné náklady patří také nepokryté náklady na obstarání zdrojů (peněz) pro financování úvěrů s pevnou úrokovou sazbou. Na podporu svého názoru citovala důvodovou zprávu k § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, z níž plyne, že odškodnění by mělo zahrnovat i náklady vynaložené v souvislosti s obstaráním peněz na poskytnutí spotřebitelského úvěru. Vytýkala soudu prvního stupně, že zcela pominul obsah důvodové zprávy, stejně jako judikaturu Ústavního soudu k významu důvodové zprávy při výkladu právních norem. Dále namítala, že soud prvního stupně vychází z doslovného gramatického výkladu bez jakékoliv vazby na další souvislosti. Poukázala na to, že také systematický výklad § 117 zákona o spotřebitelském úvěru vede k závěru o nahraditelnosti nákladů na zdroje, přičemž opačný závěr soudu prvního stupně logicky nenavazuje na odstavce 3 a 4 ustanovení § 117 zákona o spotřebitelském úvěru. Dovožovala, že výše stropu stanoveného v § 117 odst. 4 zákona o spotřebitelském úvěru v částce 50 000 Kč zřetelně značí, že mezi účelně vynaložené náklady nepatří pouze administrativní náklady, které dosahují nesrovnatelně nižších částek než náklady na zdroje. S poukazem na výklad směrnice MCD pak upozornila, že ustanovení § 117 zákona o spotřebitelském úvěru má svůj základ v evropské legislativě, přičemž závěr soudu prvního stupně o tom, že by věřitelé neměli mít nárok na náhradu nákladů na zdroje, neodpovídá principům, na kterých je evropská úprava založena. Žalovaná dále spatřuje nesprávnost napadeného rozsudku soudu prvního stupně v tom, že z něj není zřejmé, z jakého důvodu soud prvního stupně zamítl její důkazní návrh znaleckým posudkem. Vyjádřila názor, že zamítnutí uvedeného důkazu

neopodstatňuje skutečnost, že žalobce při jednání učinil nesporným vlastní výpočet úrokových nákladů, neboť tento důkazní návrh směřoval také k objasnění širších ekonomických souvislostí. Za nesprávný pak označila také závěr soudu prvního stupně o tom, že žalobce uzavřel předmětné úvěrové smlouvy jako spotřebitel. Namítala, že k pochybnostem o statusu spotřebitele zavedl příčinu sám žalobce svým požadavkem na paušální náhradu nákladů spojených s uplatněním pohledávky ve výši 1 200 Kč, na kterou mají nárok pouze podnikatelé. Uvedla, že žalobce skutečně disponuje podnikatelskými oprávněními a soud prvního stupně pochybil, když po žalobci nepožadoval důkaz o tom, že předmětné úvěrové smlouvy skutečně uzavřel mimo jakoukoliv souvislost se svým podnikáním, přičemž tzv. negativní důkazní teorii opřel o již překonanou judikaturu. Vytýkala soudu prvního stupně, že si z vlastní iniciativy opatřil listinné důkazy, zejména výpis z katastru nemovitostí a výpis z živnostenského rejstříku, nereagoval na důkazní návrhy její právní zástupkyně a informace zpochybňující žalobcův statut spotřebitele přehlížel ve prospěch informací opačných. Dle žalované tak postup soudu prvního stupně vyvolává pochybnosti o praktickém naplnění rovnosti stran a nestrannosti soudu. Ze všech uvedených důvodů pak žalovaná navrhl, aby odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně v napadených výrocích změnil tak, že žalobu zamítne a přizná jí náhradu nákladů řízení.

7. V doplnění odvolání učiněném podáním ze dne 7. 11. 2022 žalovaná na podporu své argumentace odkázala na závěrečnou zprávu z hodnocení dopadů regulace – tzv. zprávu RIA, která je pravidelnou součástí obecné části důvodové zprávy, mající podobu samostatného dokumentu, je nedílnou součástí vládního návrhu zákona a představuje tedy podstatný a plně relevantní zdroj pro výklad zákona. Co se týče zdůvodnění, proč kalkulace nákladů sjednané v článku VI. odst. 5 obou úvěrových smluv vyjadřuje nepokryté náklady a nikoliv ušlý zisk, odkázala na již uvedenou odvolací argumentaci. Zdůraznila, že v případě § 117 zákona o spotřebitelském úvěru je vůle zákonodárce zcela jasná a nepochybnitelná, přičemž za tohoto stavu důvěra v právo neumožňuje přijmout opačný závěr, a to zvláště za situace, kdy původ opačného závěru reálně spočívá ve stanovisku České národní banky vystupující ve funkci exekutivního orgánu.
8. Žalobce se ve svém vyjádření s podaným odvoláním neztotožnil a rozhodnutí soudu prvního stupně označil ve všech bodech za správné. Vyjádřil přesvědčení, že stanovisko České národní banky je pro danou věc stěžejní, neboť je to právě Česká národní banka, která má svým stanoviskem přispět k odstraňování výkladových sporů, v tomto případě konkrétně sporu o výklad § 117 zákona o spotřebitelském úvěru, respektive pojmu „účelně vynaložené náklady související s předčasným ukončením úvěru“. Žalobce má za to, že pod uvedený pojem lze zahrnout pouze náklady na administraci ukončení úvěrového vztahu a nikoliv úrok jako cenu peněz, kterými banka ten který úvěr financuje. Za podstatné v tomto směru označil to, že se jedná o náklady související s předčasným ukončením úvěru, což určuje, že se nemůže jednat o jiné náklady. Dle žalobce pod uvedený pojem nelze v žádném případě zahrnout náklady spojené s poskytnutím úvěru, kterými jsou právě ty náklady, která žalovaná obsírně zmiňuje ve svém odvolání. Za správný pak označil také závěr soudu prvního stupně o tom, že v daném případě uzavíral úvěrové smlouvy jako spotřebitel pro svou osobní spotřebu, když jednoznačně doložil, že úvěr od žalované čerpal za účelem koupě a dostavby svého rodinného domu, přičemž je zcela lhostejné, zda jinak působí v oblasti poskytování finančních služeb či nikoliv. Vyjádřil přesvědčení, že jeho žalobou uplatněný nárok na vydání bezdůvodného obohacení je důvodný, a navrhl, aby odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně v napadených výrocích jako věcně správný potvrdil a přiznal mu náhradu nákladů odvolacího řízení.
9. Odvolací soud v odvoláním dotčeném rozsahu přezkoumal podle § 212 a § 212a o.s.ř. napadený rozsudek soudu prvního stupně i řízení, které jeho vydání předcházelo, aniž za souhlasu účastníků nařizoval k projednání odvolání jednání (§ 214 odst. 3 o.s.ř.). Poté dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.

10. Soud prvního stupně si pro své rozhodnutí opatřil dostatek skutkových zjištění, vyšel ze správně zjištěného skutkového stavu věci a věc posoudil správně i po právní stránce. Odvolací námitky nelze považovat za opodstatněné.
11. Soud prvního stupně předně dospěl ke správnému závěru, že žalobce v právních vztazích se žalovanou, založených předmětnými úvěrovými smlouvami, vystupuje v právním postavení spotřebitele. Spotřebitelem je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná (§ 419 o. z.). Judikatura dovolacího soudu je pak ustálena v závěru, podle něhož vymezuje spotřebitele jako osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, tedy která jedná za účelem osobní potřeby ve smyslu spotřeby, neboli nečiní tak opakovaně a za úplatu. Pro odpověď na otázku, zda fyzická osoba uzavírající smlouvu s dodavatelem je v postavení spotřebitele, je rozhodující především účel jednání takové osoby v konkrétním smluvním vztahu (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, č. j. 23 Cdo 705/2017 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2021, sp. zn. 33 Cdo 158/2021). Ze samotné definice spotřebitele vyplývá, že spotřebitelem může být i fyzická osoba podnikatel, protože se předpokládá, že určitá osoba koná mimo rámec své podnikatelské činnosti. Tato podmínka je splněna nikoliv jen v případě, kdy osoba není vůbec podnikatelem, ale i v tom případě, kdy jedná mimo rámec své podnikatelské činnosti. Ustanovení na ochranu spotřebitele by měla být aplikována i na vztahy, v nichž vystupuje fyzická osoba, jež má podnikatelské oprávnění, avšak v těchto vztazích se jako podnikatel nechová. Spotřebitelem může být každý člověk, tedy i fyzická osoba podnikatel, který mimo rámec své podnikatelské činnosti uzavírá smlouvu s jiným podnikatelem (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 23 ICdo 56/2019).
12. V posuzované věci žalobce tvrdí, že obě smlouvy o hypotéčním úvěru uzavřel se žalovanou pouze pro svoji osobní potřebu za účelem koupě a dostavby svého rodinného domu. Uvedené koresponduje se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, která si prostřednictvím provedeného dokazování opatřil, a zejména se samotným obsahem předmětných úvěrových smluv. O tom, že žalobce úvěrové smlouvy uzavíral mimo rámec své podnikatelské činnosti, pak svědčí nejen označení žalobce jako smluvní strany (jménem, příjmením, rodným číslem, adresou trvalého pobytu a telefonním kontaktem), nýbrž zejména smluvní ujednání v článku XI. odst. 5 obou smluv, v nichž je smluvními stranami deklarováno, že úvěr na jejich základě poskytnutý je považován za spotřebitelský úvěr na bydlení. Účel právního jednání žalobce ve smluvních vztazích založených předmětnými úvěrovými smlouvami tedy plně opodstatňuje závěr, že žalobce při uzavírání smluv jednal mimo rámec své podnikatelské činnosti, a tedy v postavení spotřebitele. Žalovanou akcentované okolnosti spočívající v tom, že žalobce disponuje podnikatelským oprávněním, respektive působí jako ředitel ve společnosti Partners Financial Services, a. s., jsou za tohoto stavu pro posouzení jeho právního postavení v předmětných smluvních vztazích zcela nevýznamné.
13. Soud prvního stupně rovněž nepochybil, pokud při právním posouzení věci považoval za podstatnou právní úpravu obsaženou v § 117 odst. 1, 2 zákona o spotřebitelském úvěru a svou pozornost zaměřil na její výklad. Za důvodné nelze přitom považovat odvolací námitky žalované, kterými zpochybňuje správnost způsobu, kterým soud prvního stupně při výkladu zmíněného ustanovení postupoval. Nelze přisvědčit žalované, že soud prvního stupně vycházel pouze z doslovného gramatického výkladu bez jakékoliv vazby na další souvislosti. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí je naopak zřejmé, že soud prvního stupně při výkladu významu textu zákona a hledání jeho skutečného smyslu a účelu využil dostupné výkladové prostředky a vodítka. Výklad obsahu dotčené právní normy provedl v kontextu s důvodovou zprávou, evropskou legislativou v podobě směrnic CCD a MCD, stanoviskem České národní banky a judikatury

Finančního arbitra při řešení spotřebitelských sporů na finančním trhu. Své úvahy v tomto směru také odpovídajícím způsobem vložil a zdůvodnil. Odvolací soud považuje jeho závěry správné a pro stručnost na ně odkazuje.

14. Podle § 117 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru spotřebitel je oprávněn spotřebitelský úvěr zcela nebo zčásti splatit kdykoliv po dobu trvání spotřebitelského úvěru. V takovém případě má spotřebitel právo na snížení celkových nákladů spotřebitelského úvěru o výši úroku a dalších nákladů, které by byl spotřebitel povinen platit v případě, kdy by nedošlo k předčasnému splacení spotřebitelského úvěru.
15. Podle § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru pro případ předčasného splacení spotřebitelského úvěru má věřitel právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, které mu vzniknou v souvislosti s předčasným splacením.
16. Poskytovatel úvěru nemůže nijak omezit právo spotřebitele spotřebitelský úvěr zcela splatit kdykoliv po dobu trvání spotřebitelského úvěru, má však právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, které mu v souvislosti s předčasným splacením vzniknou. Ze znění ustanovení § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, z důvodové zprávy k tomuto zákonu, jakož i z komentářové literatury citované soudem prvního stupně plyne, že poskytovatel úvěru má nárok na náhradu pouze takových nákladů, které vznikly v přímé souvislosti s předčasným splacením úvěru, byly účelné (objektivně odůvodněné) a nutné. Odvolací soud je přitom ve shodě se soudem prvního stupně v názoru, že žalovanou uplatňované nepokryté (marně vynaložené) náklady na obstarání zdrojů (peněz) pro financování úvěrů s pevnou úrokovou sazbou zjevně nevyhovují již v pořadí prvnímu zmíněnému hledisku. Pokud má ve smyslu § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru věřitel právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, které mu vzniknou v souvislosti s předčasným splacením, lze za nahraditelné náklady věřitele považovat pouze ty, které vznikly v přímé příčinné souvislosti předčasným splacením spotřebitelského úvěru, respektive nevznikly by, nebýt předčasného splacení spotřebitelského úvěru. Je přitom zřejmé, že náklady na zdroje, tj. náklady na obstarání peněz pro financování žalobci poskytnutých hypotéčních úvěrů, žalovaná nevynaložila v přímém důsledku předčasného splacení úvěrů žalobcem, nýbrž již v souvislosti s jejich poskytnutím a bez ohledu na skutečnost, zda žalobce v budoucnu svého práva úvěry předčasně splatit využije. Nejedná se tedy o náklady, na něž dopadá právní úprava v § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, a které by byl žalobce z tohoto důvodu povinen žalované nahradit. Na uvedeném závěru přitom nemůže nic změnit skutečnost, že v důsledku předčasného splacení předmětných úvěrů nezískala žalovaná očekávané úrokové výnosy, neboť smyslem právní úpravy obsažené v § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru není ukládat spotřebiteli povinnost nahradit poskytovateli úvěru v plném rozsahu jeho finanční ztráty, respektive ušlý majetkový prospěch spočívající v předpokládaném nenastalém zvětšení jeho majetku.
17. Pokud se žalovaná dovolává textu důvodové zprávy k ustanovení § 117 zákona o spotřebitelském úvěru, v němž je uvedeno, že náhrada účelně vynaložených nákladů přímo spojených s předčasným splacením úvěru by měla zahrnovat i náklady vynaložené v souvislosti s obstaráním peněz na poskytnutí spotřebitelského úvěru, pak je nutno vzít v úvahu, že byť důvodová zpráva jako autentický dokument vypovídající o vůli a záměrech zákonodárce má při výkladu zákona nezpochybnitelný význam, není její znění na rozdíl od textu zákona pro soud bez dalšího závazný. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoli, pochybnost, lze upřednostnit výklad e ratione před výkladem jazykovým (srovnej stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. května 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 31 Cdo 495/2006). Z textu zákona je

přítom jednoznačně zřejmé, že předmětem náhrady mohou být při předčasném splacení spotřebitelského úvěru jen účelně vynaložené náklady vzniklé v souvislosti s předčasným splacením úvěru. Za této situace není prostor s poukazem na text důvodové zprávy podřazovat pod nahraditelné náklady další náklady, které z důvodů shora uvedených zřejmému zákonnému kritériu, spočívajícímu v přímé souvislosti se splacením úvěru, nevyhovují. Nadto nelze pominout zcela zřejmý a nepochybný účel a smysl § 117 zákona o spotřebitelském úvěru, kterým je především ochrana spotřebitele a jeho práva na předčasné splacení spotřebitelského úvěru. Za zcela nepřipadnou pak odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně považuje argumentaci žalované systematickým výkladem § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, a to v kontextu s třetím a čtvrtým odstavcem tohoto zákonného ustanovení. Limity náhrad, které je spotřebitel při předčasném splacení úvěru povinen hradit, jsou zjevně stanoveny v zájmu jeho ochrany a z jejich výše nelze žádným způsobem usuzovat na charakter nákladů, které mají být předmětem náhrady.

18. Pokud pak žalovaná argumentuje tím, že náhrada úrokových nákladů na zdroje má oporu ve smluvním ujednání účastníků v článku VI. odst. 5 obou úvěrových smluv, pak nelze než uzavřít, že toto smluvní ujednání je ve smyslu § 580 odst. 1 o. z. absolutně neplatné pro rozpor se zákonem, konkrétně právě s právní úpravou obsaženou v ustanovení § 117 odst. 1, 2 zákona o spotřebitelském úvěru, která má kogentní charakter, a jejímž smyslem a účelem je ochrana práva spotřebitele na předčasné splacení spotřebitelského úvěru.
19. Nedůvodnými shledává odvolací soud rovněž odvolací námitky žalované vytýkající soudu prvního stupně neprovedení důkazu jím navrhaným znaleckým posudkem. Za situace, kdy skutkový základ a rozhodné skutečnosti dané věci byly mezi účastníky nesporné, případně prokázané již v řízení provedenými důkazy, a podstata sporu spočívá v právní otázce výkladu zákonného ustanovení, lze přisvědčit správnosti závěru soudu prvního stupně o nadbytečnosti a neekonomičnosti provádění dalšího dokazování. Nadto, pokud soud prvního stupně dospěl k právnímu závěru, že žalovanou uplatňované úrokové náklady nelze považovat za nahraditelné náklady ve smyslu § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, odporuje zásadě hospodárnosti řízení doplnění dokazování znaleckým posudkem, jehož předmětem je (mezi účastníky nesporný) výpočet úrokových nákladů, případně pro danou věc nerozhodné žalovanou akcentované širší ekonomické souvislosti.
20. Lze tedy uzavřít, že pokud žalobce zaplatil žalované v souvislosti s předčasným splacením hypotečních úvěrů náhradu úrokových nákladů v celkové výši 138 088,77 Kč, jedná se o plnění bez právního důvodu, které je bezdůvodným obohacením a žalovaná je povinna jej žalobci vydat (§ 2991, § 2992 o. z.). Ze všech uvedených důvodů odvolací soud dospěl k závěru, že soud prvního stupně nepochybil, pokud žalobnímu požadavku žalobce na zaplacení částky 138 088,77 Kč s příslušenstvím vyhověl. Správně pak rozhodl soud prvního stupně také o náhradě nákladů řízení. Odvolací soud proto podle § 219 o.s.ř. rozsudek soudu prvního stupně v napadeném výroku o věci samé II. a v akcesorickém výroku o nákladech řízení jako věcně správný potvrdil.
21. O nákladech odvolacího řízení bylo rozhodnuto dle § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o.s.ř. V této fázi řízení zcela úspěšnému žalobci byla přiznána plná náhrada nákladů odvolacího řízení ve výši 8 421,60 Kč spočívajících v nákladech jeho právního zastoupení. Náklady právního zastoupení žalobce jsou při tarifní hodnotě 138 088,77 Kč (předmět odvolacího řízení) tvořeny odměnou advokáta 6 660 Kč za jeden úkon právní služby spočívající v písemném vyjádření k odvolání dle § 7 bod 5 a § 11 odst. 1 písm. k) vyhl. č. 177/1996 Sb., advokátní tarif (dále jen „advokátní tarif“), paušální náhradou hotových výdajů za jeden úkon právní služby ve výši 300 Kč dle § 13 odst. 4 advokátního tarifu a z náhrady 21% daně z přidané hodnoty ve výši 1 461,60 Kč dle § 137 odst. 3 o.s.ř.

Poučení:

Shodu s prvopisem potvrzuje Ilona Jiranová

Proti tomuto rozhodnutí lze podat dovolání k Nejvyššímu soudu ČR prostřednictvím soudu prvního stupně, ve lhůtě dvou měsíců od jeho doručení, jen za podmínek stanovených v § 237 o.s.ř.

Praha 29. března 2023

JUDr. Lubomír Velc v.r.
předseda senátu